

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer Dani'el

Yolf ben Yosef

Dessau, 1808

,

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10270

דניאל ט

עם נגיד הבא וקצו בשטף ועד קץ מלחמה נחרצת
שממורת: (כו) והגביר ברית לרבים שבוע אחד
ונחצי השבוע ישבית זבח ומנחה ועל כנף שקוצים
משמם ועד-בלה ונחרצה תמך על-שמים:

9

(א) בשנת שלוש לכורש מלך פרס דבר נגלה
לדניאל אשר-נקרא שמו בלטאשצד
פירוש אבן יהייא

שוממות כי רבים מישראל כחול מתו במלחמת טיטוס וזניהם במלחמת
הכריתים (כו) ושבוע אחד והוא סוף השבועים שנתיים יגביר ברית
לרבים ר"ל כי טיטוס יקרא לשלו לישראל שיכרתו ברית עמו
ויכנעו לפניו ויגביר לעשות עמהם טובה ונתי השבוע מהשבוע
הלו האחרון ישנית זבח ומנחה מזית המקדש ואחר כך ישרוף המקדש

באור

יאנוס הקיסר בעצמו לא לכד ירושלים כי אם בנו טיטוס
ועמו אשר נעשה לקיסר אחרי מות אביו. וקצו בשטף.
יקצנו העיר בארבע קצותיה בשטף ובסערת חימה ועד
קץ מלחמה ענינו. עד קץ כל מלחמה תהיה נחרבת.
כמו שייעדו לנו הנביאים באחרית הימים יכתתו חרבותם
לאתים וגו' ולא יהי עוד מלחמה (כו) והגביר ברית
לרבים שבוע אחד וגו' לדעת רוב המפרשים יכון בזה על
קריאת השלום שקרא טיטוס לשריישראל תמיד קודם החרבן
וזבח השבוע הצר ירושלים והשבית זבח ומנחה אמנם
לפי דבריהם לא יכון החשבון של שבועים שבעים (עיי' רשי).
כי לא תמנה כ"א ששים ותשע. וזה לחוץ מאד לכן נראה
לדעתי שבוע זו הוא שבוע השנים. והגברת הכרית הוא
הטוב שהטיב פעם פאזיאנוס אחר החרבן לחכמים רבים ובפרט
לר"י בן זכאי כמבואר בנוקין ובס' צמח דוד. וימי מלכותו
אחר החרבן עד שנתקסר טיטוס. שבע שנים הי' (עיי' צמח
דוד ח' שני) גם עוד הי' להם לישראל מקדש נאה מפואר

אויסגערשטעט אונד פערניכטעט, דיא שטאדט אונד דאז
 הייליגטהום פֿאן איינעם פֿאלקע דעם קאממענדן רעגענטן
 צערשטעהרט אונד אין קריגס-שטורם עראָבערט ווערדן:
 זא ווירד זיא ביס צום ענדע אללער קריגע פֿערעדעט בלייבֿ
 בען (כז) צוואר ווירד יענער (רעגענט), וועהרענד אייג
 נעם וואָ כז-יאהרעס איין בינדניס מיט דען גראסען
 שליסן; דאך שאהן צור העלפֿטע דיועס וואכן-יאהרעס ווירד
 ער שלאכט-אונד שפייזע-אפפֿער פֿערניכטן אונד זיגענד
 ווירד דעם גרייעלס-פֿיטטיג זיך ערהעבן; ביס ענדליך פֿער-
 דערבען אונד צערשטעהרונג אויך דען פֿעהרעערער טרעפֿן
 ווירד. —

¶

(א) אים דריטן רעגירונגסיהרע דעם פערזישן קעניגס
 כורש ווארדע דניאל (דעם יעצט גענאנטען
 פירוש אבן יהיא

וישימהו משומם וגלוי אשר עליו יעברו כנף שקוצים והם העומות
 טמאות אשר שמה יעברו וכו' יקנונו ועד כלה וכמלה פתך חמתו
 על עם ישראל שהוא שומם

¶ (א) צענט שלס לכורש מלך פרס וגו' דבר נגלה לדניאל וגומר
 אשר הדבר הלז הוא דבר אמת וקיים צצצא גדול שהוא צענין

באור

מאד באלקסאנדריע של מצרים אשר הקים חוניו (אניאס)
 בן שמעון הצדיק. מקדש הזה נזכר כמה פעמים בתלמוד
 (מנחות קט) ובספרי דברי ימים לעמים (Allg. Wg. IX.)
 (§. 52. Anm. g.) שם הי' מקריבים זבחים ומנחות כבמקדש
 ירושלים. אמנם אחרי כן כאשר התקוממו מריבי עם
 בישראל שלח פֿעספאזיאנוס את פקיד העיר (לופוס) להחריבו;
 אולם לא עשה זאת כ"א סגר ההיכל והמקדש ולא היו יכולים
 עוד להקריב קרבנותיהם כבראשונה (ibid. §. 454. Anm. I.)
 וזהו הענין וחצי השבוע ישבית זכה ומנחה והבן ועל
 כנף שקוצים, כנף לשון גובה ככנף עוף הפורה (רשי).

¶ (א) ואת הדבר וגו', טעם הכתוב: אמת הוא הדבר
 אבל לא יקיים מיד כ"א אחר צבא גדול, היינו זמן

דניאל י

בלטשאצר) איינע זאכע אַפֿענבארט. וואהרהייט ענטהילט
צוואר דיזע זאכע, דאך זאלל זיא ערשט שפעט אין ער,
פֿיללונג געהן; אום זיא אלזא צו מערקן, ווארד איהם דיא
זעלבע אים געזיכטע ערקלערט. (ב) עס זואר נעמליך
צו דער צייט, אלס איך דניאל דרייא פֿאללע וואָכן מיך
דער טרויער ווידמעטע: (ג) איך האטטע וועדער פֿיינעס
בראד גענאסן, נאך פֿלייש אונד וויין אין מיינן מונד גע,
בראכט, נאך מיך מיט אירגענד איינס עהלע געזאלבט,
אונד דיס דרייא פֿאללע וואָכן לאנג. (ד) אם פֿיר אונד
צוואנציגסטן טאגע דעס ערשטן מאנאטס נון בעפֿאנד איך
מיך אם אופֿער דעס גראסן שטראַמס חדקל. (ה) היר
בליקטע איך אויף אונד געוואהרטע איינן מאן, אין פֿיינער
ליינן געקליידעט, זיינע לענדן ווארן מיט איינס גאלדנן גע=
שטיידע אומגירטעט. (ו) זיין קערפער גלענצטעט וויא קרי:

פירוש אבן יחייא

גדולת נבואת ישראל במלכות החמישי ווי ונבא במקום בית כי אופיות
צומק מתחלפות ויטן כי חמר שנגלה לדניאל ציאר כי הדבר מוכסה
חדד ויש הבנה גדולה צו כשהחדס צהקיץ והבנה גדולה צו חפֿל צמחה
הנבואה. והוא רמו כי כאשר דניאל לא הצין נמשל חלו החזיונות
שלו צהקיץ אחרי שצבר ממנו הרוח הקדש. הנה חפֿל צעת המחה
לא היה חזינו וזה לא היה חפני קוצר החשיג רק חפני עומק המושג
חמר רצה לה' להעמיקו ולהסתירו למען לא יגלוכו צני האדם. ולהיות
שדניאל היה חכין עצמו לידיעות אלה. לצלתי היות כילות למעלה
היו משפיעים צו כל הידיעו והוא היה כותבם ואמנם לא הצין מהם
ולא יובן מוזלתו רק ענין הארצת המלכיות. ומתחלפות החמישי לא
גודע דבר אמיתי וקיים. (ב) וכפר אופן ההכנה שצעה לקבל השפע
ההוא כי היה צסצדו החמר. וצעמדו מתאבל כדי להספֿל נפש
המרגש שהשחטה צמעונה. (ג) וצמוכטו ממנו טענוגי נפש הצורחת
מאכילת הסת ההכרתי לקיים מהיפה והנחמד. ואמנם היה אוכל

באור

רב, ולמען הבין הדבר הישב, יובן לו הבינה ממנו במראה
ובינה, שם ובעבור מלה זעירא שלאחריו הנגינה נוסגת
אחור למלעיל. (ב) שבו עים ימים, ימים ממש היינו כ"א

וְאַמַּת הַדְּבָר וְצָבָא גְדוּל וּבִין אֶת-הַדְּבָר וּבִינָה
 לוֹ בְּמִרְאָה: (ב) בְּיָמִים הָהֵם אָנִי דְנִיָּאל הָיִיתִי
 מִתְאַבֵּל שְׁלֹשָׁה שָׁבָעִים יָמִים: (ג) לֶחֶם חֲמֻדוֹת
 לֹא אָבַלְתִּי וּבִשָׂר וַיִּין לֹא-בָא אֵלַי פִּיּוֹסוּף לֹא-סָכַנְתִּי
 עַד-מְלֵאת שְׁלֹשֶׁת שָׁבָעִים יָמִים: (ד) וּבְיוֹם עֶשְׂרִים
 וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וָאֲנִי הָיִיתִי עַל-יַד הַנְּהַר
 הַגָּדוֹל הוּא חֲדָקִל: (ה) וָאִשָּׂא אֶת-עֵינַי וָאֶרְאָה
 וְהִנֵּה אִישׁ-אֶחָד לְבוּשׁ בְּרָדִים וּמְתַנְּיוֹ חֲגָרִים בְּכַתֵּם
 אֹפֹז: (ו) וּגְוִיָתוֹ כְּתִרְשִׁישׁ וּפָנָיו בְּמִרְאָה בְּרָק וְעֵינָיו
 כְּלַפְיָדֵי אִשׁ וְזָרְעָתוֹ וּמְרַגְלָתוֹ כְּעֵין גַּחֲשַׁת קָלָל

פירוש אבן יהי"א

לחיות מהפס קינר השחור ונמונעו הנשר שהוא מופיל בחיים
 ונמונעו היין והסיכה שהוא דבר מותריי אשר זהשכלת החמר ג'
 שזועים יתעלה השכל והנפש חלחית ותסיג את מצוקסה כי לא
 יעיקה הזר הנורר הגוכני (יד) וציוס הכל למדע הראשון משנת
 שלש לכורס הנז' אשר הם הג' שזועות ימים הנז' שהיה השזוע מח'
 יום מהקץ להקץ נראה אלי כי הייתי על שפת הנהר הגדול מחדקל
 והוא משל שראה השפעה גדולה ממים חיים ממעיני השמים חלה
 עליו לרוב הכנתו חליה (ה) ואשא עיני וארא והנה חיש שלס אחד
 מיוחד בתארו ושלימותו והוא משל לאל יתדרך לנוש צדים הלצנים
 והוא משל כי ה' עוטה אור כשלמה ומתניו חגורים צכתם אופו
 אשר הוא זך ונקי מכל סיג והוא רחז לעולם המלאכים אשר הם נקיים
 מכל חמר ודמה היותם חגורת האל להיותם צד מה דומים חליו
 בפשיטות ומתדבקים צו וסרים אל משמעתו (ו) וגויתו כתרשים

באור

יום (ג) לחם חמודת, לחם נאה ונחמד. לא סכתי, בשריי
 (ד) חדקל, הוא נהר שיגרים הידוע (ה) בכתם אופוז,
 אלף נוספת כמו אזרוע, וכתם הוא עגול שיש בו פז (ו)
 תרשיש, אבן יקרה, מראה כמראה זהב, תקרא כריזאליטה

וקול דבריו כקול המון: (ז) וראיתי אני דניאל
 לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא-
 ראו את המראה אבל חרדה גדולה נפלה עליהם
 ויכרוהו בהחבא: (ח) ואני נשארתי לבדי ואראה
 את המראה הגדולה הזאת ולא נשאר בי כח
 והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח: (ט)
 ואשמע את קול דבריו וכשמעי את קול דבריו
 ואני הייתי נרדם על פני ופני ארצה: (י) והנה יד
 נגעה בי והניעני על ברכי וכפות ידי: (יא) ויאמר
 אלי דניאל איש חמדות הכן בדברים אשר אנכי
 דבר אליך נעמד על עמך כי עתה שלחתי אליך

פירוש אבן יהי"א

והיא אבן יקרה מעין תכלת. והוא רמז לשמים אשר הם מגשמות
 דק ויקר ומראה תכלתי ופניו כמראה צרק. ר"ל שפניו והשגחתו
 צמלחכים הוא צהור דק דומה לצרק. טיבו והשגחתו בעולם הגלגלים
 הוא צהור נשמי דומה לחור הלכידו אש. וזרועותיו ומרגלותיו כעין
 נחשת קלל הוא רמז לעולם השפל שהוא קציות הצריאה. אף כי יראה
 היותו קלל ומלוטש ויפה הנה הוא מנחשת שר"ל מענין נחשת הוזה
 ונפסד שאין לו העמדה וקיום. וקול דבריו כקול המון הוא רמז
 שהשפעתו ודבריו בעולם הזה הוא בהחמון החינטי. (ז) וראיתי
 אני דניאל לבדי את המראה להיותי מוכן אליה. ואמנם האנשים
 אשר היו עמי לא ראו את המראה. לצלתי היותם מוכני. אבל חרדה
 גדולה נפלה עליהם ויכרוהו בהחבא. (ח) באופן שנשארתי אני
 לבדי וראיתי את המראה. ולא נשאר בי כח להיות חמרי חלוש. מה
 שההוד שלי וההדר מהשגת הרוח הקדש אשר כספתי נהפך עלי צמקוס
 הוד למשחי. כי לא עצרתי כח מפני המראה וכמעט שמתו כחותי
 מפני המראה וכמעט שמתו כחותי לגמרי. (ט) ואשמע את קול

באור

או טאפאציער. קלל, לטוש. כקול המון, רב המשמיע

זעליט, זיין אנטליץ שטראלטע וויא דער בליץ זיינע אויג;
 געז פלאממטן וויא ברעננענדע פֿאקעלן, זיינע ארמע אונד
 פֿיסע ווארן וויא פֿאָלירטעס ערץ אונד דער טאָן זיינער
 ווארטע רוישמע וויא דער איינער פֿאלקסמענגע. (ז) איך
 אלליין זאהע דיזעס געזיכט, דיא מעננער אבער, וועלכע
 בייא מיר ווארען, זאהן עס ניכט; אינדעס איבערפֿיל זיא
 איינע ענטזעטצליכע אנגסט, זא דאס זיא דיא פֿלזכט ער;
 גריפֿען אוב זיך צו פֿערבערגען. (ח) האלס איך נון זא
 אלליין דא שטאנד אונד דיא וואונדערבארע ערשיינונג זאהי
 ענטשוואנדן מיר מיינע קרעפֿטע, מיינע געזיכטספֿארבע
 פֿערוואנדעלטע זיך ביס צור ענטשטעללונג, זא דאס איך
 ענדליך גאנץ ענטקרעפֿטעט בליב; (ט) אינדעס הארכטע
 איך אויף, וואס ער וואהל זאגן ווערדע. אלס איך נון דען
 רוישענדן טאָן זיינער ווארטע פֿערנאהם, פֿיהל איך בע-
 טייכט מיט מיינעם אנגעזיכטע צור ערדע נידער. (י)
 אונד זיהע דא! איך פֿיהלטע מיך פֿאן איינער האנד בעריהרט
 אונד אן מיינן קניען אונד הענדן בעוועגט. (יא) הירוף
 שפראך ער צו מיר: דניאל, דוא ליבליכער מאן! מערקע
 אויף דיא ווארטע, דיא איך דיר יעצט פֿערקינדיגע, אונד
 בלייבע רוהיג אויף דיינעם ארטע שטעהן, דען איך בין
 צו דיר געזאנדט. אינדעם ער זא מיט מיר רעדעטע, שטאנד

פירוש אבן יחייא

דבריו מהמים הלזה שהוא השפעתו על הזולת צהיותי נרדס על פני
 ופני חרנה מפני העייפות. (י) והנה הרגשתי כאלו יד נגעה בי
 וקניענו על צרכי וכפות ידי כי מפני חולשת הכח לח יכולתי לעמוד
 על רגלי ועמדתי על ארצתי היינו צ' צרכי וצ' כפות ידי. והיתה
 היד הזאת יד והשפעת המלאך אשר באמצעותו היה החזיון לצלתי
 סגלי ראות פני אלהים. (יא) ואמר אלי דניאל איש חמודות הצן
 בדברים אשר אני דובר אליך. ועמוד על עמדך כי עתה שולחתי
 מאת אלהיך אליך. וכזה קרה ליעקב מצונו כי חלם והנה סלם

באור

קולו למרחוק. (ח) למשחית, להשחתה כמו סוסים

ל
 ג
 ה
 ו
 ז
 ח
 ט
 י
 י
 כ
 ל
 מ
 נ
 ס
 ע
 פ
 צ
 ק
 ר
 ש
 ת
 חיות
 נחתו
 גלס
 כעין
 דאה
 הוה
 רמו
 איתי
 נסים
 זרדק
 אני
 מה
 מקום
 חותי
 קול
 ומיע

דניאל י

איך איממער נאך ערשיטטערט דא * (יב) ער אבר פֿוהר
פֿארט: פֿירכטע דוך ניכט, דניאל, דען זייט יענעם טאגע,
דא דוא דיר ערנסטליך פֿארגענאממן האסט נאכצודענקן אונד
דיך פֿאר דיינס גאטטע צו קאסטייען, איזט דייך וואונש ער
הערט ווארדען; דאהער קאממע איך יעצט אויף דייך גע
הייס * (יג) דער שוטצענגעל דעס פֿערזישן רייכס קעמפֿטע
מיט מיר איין אונד צוואנציג טאגע לאנג, אלליין מי כאל,
איינער דער אנגעזעהענסטן ענגעל קאם הערבייא, מיר
בייאשטאנד צו לייסטען * זא בליב איך דען בייא דען
פֿערזישן קעניגן * (יד) יעצט קאממע איך, דיר צו ער
קלערן, וואס דיינעם פֿאלקע איינסט אם ענדע דער טאגע
בעגעגען ווירד, דען דיא ווייזאגונג ווירד ערשט אין שפע
טען צייטן אין ערפֿילונג געהן * — (טו) אינדעם ער זא
מיט מיר רעדעטע, נייגטע איך מיין אנגעזיכט צור ערדע

פירוש אבן יהי"א

מוצא ארצה ורעה השתלשלות העולם ורעה כי הנה א' נצב עליו ויאמר
וגו' וכן זה ספרי שרעה השתלשלות הנמצאות ראה והנה יד נגפה צו
ויאמר וגו' וצדצרו עמי הייתי מרעיד כי אפי' המראה מהמלאך לא
היה יכול כחי לסבלה * (יב) ויאמר אלי דניאל אל תירא סן חתה
צלתי מוכן אל הכוזבה ולכן קרו אליך כל המקרים האלה כי מן היום
הראשון אשר נתת אל לנך להצין הידיעות האלה ולהתענות לפני אלהיך
בשמעו דבריך ואני באתי בעד הדברים ההם * (יג) והנה שר מלכות
פרס וגו' ה' אומות יש להם בשמים ע' שרים וכן לישראל יש שר
אחד והוא מיכאל * ואמנם יתמלק שר ישראל בהנהגת עמו * מהנהגת
שר השרים לאומותיהם כי שרי העמים הם המה אלהיהם ויפלו

באור

מזוינים משכים היו בהשכמת הבקר (רשי) * (יב) באתי
בדבריך, בשביל דבריך * (יג) ושר מלכות פרס, רוח
המחסה לפרס (שוטץ - גייסט) * לנגדי, למולי להלחם
עמי * עשרים ואחד יום, הימים אשר התענית * ואני
נותרתי * בעזרתו יכולתי עמוד ואותר אצל מלכי פרס *

וּבְדַבְרוֹ עָמִי אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה עֲמַדְתִּי מִרְעִיד: (יב)
 וַיֹּאמֶר אֵלַי אֶל-תִּירָא דְנִיָּאל בִּי וּמִן-הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן
 אֲשֶׁר נָתַתְּ אֶת-לִבְךָ לְהִבָּיֵן וּלְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ
 נִשְׁמְעוּ דְבָרֶיךָ וַאֲנִי בָאתִי בְּדַבְרֶיךָ: (יג) וְיִשְׂרָאֵל מַלְכוּת
 פָּרַס עָמַד לְנַגְדֵי עֲשָׂרִים וְאַחַד יוֹם וְהִנֵּה מִיכָאֵל אַחַד
 הַיְשָׂרִים הָרִאשׁוֹנִים בָּא לְעֹזְרֵנִי וַאֲנִי נֹתַרְתִּי שֵׁם אֶצֶל
 מַלְכֵי פָרַס: (יד) וּבָאתִי לְהִבָּיֵן אֶת אֲשֶׁר-יִקְרָה לְעַמְּךָ
 בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים כִּי-עוֹד חֲזוֹן לַיָּמִים: (טו) וּבְדַבְרוֹ עָמִי

פירוש אכן יהיא

בהם כאלוהות ולא יושגמו מזולת שריהם. וממנו ישראל הם מושגמים
 מש' ואם מיכאל יפעל גם יהיה צמנות קונו ולא יעשה קטנה או
 גדולה עלי רשותו. וספר המלאך בגריאל כי צ"ח יום שדניאל היה
 מתפלל בעד עמו להרחיק מעליהם הרעה. שר מלכות פרס אשר
 לפי טבע מערכות השמים היה ראוי שישעבד ישראל לפרס היה לנגדו
 מגבריאל שהיה מחלה פני אל שלא יגלה ישראל באומרו לפני המלוה
 יתברך שלא היה ראוי להסיר ממנו לחם חקו ואשר השמים נתנו חלו
 צרצון קונו. והנה מיכאל שהוא אחד והמיוחד מהשרים הרחשוניס
 ראוי פני המלך ה' בא לעזרני באופן שנותרתי בפשרה להיות שם בזמן
 גלות ישראל תחת פרס אלל מלכי פרס למען לא ישעבדו בהם צפרך
 וכן היה כי עצודה מתוקה עבדו אבותינו לפרס. והם עוררו צנין
 בית המקדש. (יד) ותקף צאתי להצניק את אשר יקרה לעמך באחרית
 הימי' מוזן הקץ כי יש עוד חזון מדבר שיקרה לימים רבים זולת
 החזון מהמלכות שראית בשכנר. (טו) ונדברו עמי כדברים החלה

באור

וענין הדבר בלא משבצורת המראה הווא: כורש' בעצרת
 יועציו, לא רצה בתחלה לתת רשיון לישראל לבוא לירושלים;
 אך באמצעות התפלה והתחנונים אשר השתפך דניאל לפני
 אלהיו, השם נתן בלב המלך לשנות טעמו, ויותר דניאל
 לחן ולרחמים בעיני המלך להתפלל לפניהם תמיד והרשה

דניאל י

בְּדַבְרֵימ הָאֱלֹהִים נִתְּתִי פָנַי אֶרְצָה וְנִאֲלַמְתִּי: (טז) וְהִנֵּה
בְּדַמּוֹת בְּנֵי אָדָם נִגַע עַל שִׁפְתַי וְאֶפְתָּח־פִּי וְאֶדְבַרְתִּי
וְאֶמְרָה אֶל־הָעַמִּיד לְנִגְדֵי אֲדֹנָי כַּמְרָאָה נִהַפְכוּ צִירֵי
עָלַי וְלֹא עֲצַרְתִּי בָּהֶם: (יז) וְהִיךְ יוֹכֵל עֶבֶד אֲדֹנָי
זֶה לְדַבֵּר עִם אֲדֹנָי זֶה וְאֲנִי מֵעַתָּה לֹא יַעֲמִיד
בִּי כַח וְנִשְׁמָה לֹא נִשְׁאַרָה בִּי: (יח) וַיִּסָּף וַיִּנְעַע־בִּי
כַּמְרָאָה אָדָם וַיְחַזְקֵנִי: (יט) וַיֹּאמֶר אֶל־תִּירָא אִישׁ־
הַמְדוֹת שְׁלוֹם לָהֶם חֹק וְחֹק וְכִבְדָּרוֹ עִמִּי הִתְחַזְקֵתִי
וְאֶמְרָה יְדַבֵּר אֲדֹנָי בִּי חֹזְקֵתִי: (כ) וַיֹּאמֶר הַיְדַעְתָּ
פִּירוּשׁ אַבְנֵי יַחֲיִיא

נתתי בני ארצה ונאלמתי מפני חולשת כחי. (טז) והנה כדמות בני
אדם נוגע על שפתי ואפתח כי ואדברה. כי בתחלה צרמותו כמרמה
חיש שהיתה מדרגה גדולה מחיווין. וצרותו כמרמה יד סתם והיא
יד נוגע זו שהיא גם כן מרמה גדולה נאלם לא פתח כיו ועמד מרעיד
ואמנם כאשר בא בעצ הטען מנצוזה ענה וענויית וגשמייית כמרמה
אדם סבל כמו המרמה הכיח ותכף פתח כיו והוא התשוב לדברי
המדבר כי שם חיש יורה על מפלה ושם אדם יורה על פחיתות וידבר
ויאמר שהם צ' אופני הדבור הלסון הקשה והרך. ואשר חמר חל העומד
לנגדו הוא מדוני צמרמה הראשון הגדול נהפכו צירי עלי ולא עצרתי כת
(יז) ולכן איך יוכל עבד מדוני זה ר"ל העבד ממך מדוני זה אשר ארצה
צמרמה הזאת לדבר עם האדון שלי זה אשר ראיתי צמרמה הגדולה
הקודמה כי מטתה ומעכשו אס יבוא עוד לדבר עמי כעם אחרת לא
יעמוד צי כח גופני והנשמה לא ישאר צי כי תפרד מן הגוף וכאומרו
מות מות מות כי מלהים ראינו. ולכן חנף מדוני דבר אתה עמי

באור

לבנות ירושלים. (טז) כדמות בני אדם, נשתנה המלאך
לדמות בן אדם שלא יבהל (מר' סעדי') (יז) והיך, כמו
ואיך. (כ) ויאמר הידעת וגו' ועתה אשוב וגו', נמשך
על סוף פסוק י"ג, וענין הדבר, בדברי גבריאל האחרונים:
ששרים עומדים לנגדו להלחם נגד ישראל, רק מיכאל הי'

אונד פֿערשטוממטע גאנץ (טז) אונד זיהע דא! איין ווע-
 דען גלייך איינער מענשליכן געשטאלט בעריהרטע מיינע
 ליפפן, איך עפֿענטע הירויף מיינן מונד צום רעדן אונד
 זאגטע צו דעם מיר געגנאיבער שטעהענדען: מיינ הערר,
 בייא יענם איבליקקע שאהן פֿערוואנדעלטע זיך מיינקערפֿער-
 בויא, זא דאס איך גאנץ קראפֿטלאז בליב. (יז) וויאקענטע
 איך דיין דיהנער אלזא יעצט מיט מיינעם העררן רעדן דא איך
 נון געוויס האללע קרעפֿטע פֿערליהרען אונד אטהעמלאס
 בלייבן ווירדע. (יח) זאדאן בעריהרטע מיך אבערמאלס
 איינע מענשליכע געשטאלט, ריכטעטע מיך ווידער
 אויף. (יט) אונד שפראך צו מיר: פֿירכטע ניכטס, דוא
 געליכטער מאן! דיר ערגעהעט עס וואהל, בלייבע
 שטאנדהאפֿט אונד פֿעסטן מוהטס. אלס ער מיר דיזעס
 געזאגט, פֿיהלטע איך מיך ווירקליך געשטערקט. הירויף
 שפראך איך: זא רעדע דען מיינ הערר, דען דוא האסט
 מיר מוהט איינגעפֿלעסט. (כ) יענער אבער פֿערוועטצטע:

פירוש אבן יהייא

ואשמע ואל ידבר עמי עוד אדוני האמר קן אמות. ור"ל בשם אדוני
 המדרגה מהמראה אם קטנה ואם גדולה. וככה אמרו ישראל למשה
 אדונם דבר אתה עמנו וכשמטה ואל ידבר עמנו אלהים קן אמות. (יח)
 מה שעשה קן ויוסף ויגע צי כמראה אדם ויוקני שרונה לומר כי
 הושפעה עלי השפעה נבואית ענה אשר כמי סבלה ועמדתי חזק עמה.
 (יט) ויאמר אל תירא מן האמות איש תמודות כי שלום לך והוא
 שלום הצריחו משלו ושיווי הדל לימות צגוף האינשי. ואל תירא קן
 יאצד עמך מהעולם הזה האצד. וכן יאצד מהעולם שכלו ארוך כי
 בשניה יש להם תקוה מתקומה ולכן חזק וחזק מהצ' יראות אלה.
 מה שצדצרו עמי כדברים האלה התחזקתי ואומרה ידבר אדוני כי
 חזקתני. (כ) ויאמר הידעת כלל כבר ידעת למה באתי אליך כאשר

באור

לו לעזרי, והוא יבא עתה להגיד אחרית הימים; הלחלה
 מלאה מתני דניאל רעדה ורתת אחזתו ולא ידע ולא הבין
 עוד דברי המלאך. ע"ז החזיק המלאך אותו ואמצהו
 ויאמר: הידעת, כלומר עתה אחרי החזקתיך ותשוב לכך,

דניאל יא

האסט דוא עס געמערקט, וועטהאלב איך צו דיר געקאמט
מען בין? יעטצט וואללטע איך דען קאמפף מיט דעם
שוטצענגעל דעם פרס פֿאם נייען בעגינען, זא וויא איך
אבער פֿאן דא הינוועג גינג, זיהע דא, דער שוטץ = ענגעל
דעם יון קאם, (כב) (וואהרליך איך פֿערקינדיגע דיר, וואס
אין דער שריפֿט דער וואהרהייט אויפֿגעצייכעט איזט)
ניכט איינער לייסטעטע מיר געגן דיוע איינן ביישטאנד,
אלס אייער שוטץ = ענגל מיכאל:

יא

(א) איך וואר עס אויך, דער אים ערשטן רעגירונגסיהארע
דעם מעדער דרוש, איהם בייאשטאנד לייסטעטע
אונד איינע פֿעסטע שטיצע איהם וואר, (ב) יעצט ווילל
איך דיר וואהרהייט פֿערקינדיגן: זיהע! דרייא קעניגע
ווערדן נאך אין פֿערזיען ענטשטעהען; דאך איין פֿירטער
ווירד איינן גרעסרן רייכטהום אלס אללע איבריגן צוזאם:

פירוש אבן יהייא

הודעתיק צמה שקדם * (כא) והוא להגיד לך צמס אנל ובאמיתות
את הרשום בכת' חמתי שר"ל את אשר נגזר באמת על ישראל
מהגלות ומין להשיב:

ואחרי אשר הודיענו אליך אשוב להלחם עם שר פרס לפני ה'
לרחות חס אוכל להקל עול גלותו מעל עמך ישראל וכאשר אנת מללחום
עמו, הנה שר יון בא ללחום עמי על גלות ישראל בין יון אשר
אראה ג"כ חס אוכל להקל עול גלותו:

מה שיהיה קשה מאד להשיג יען כי אין שום אחד מסרי מעלה
מתחזק עמי על אלה השרים כי חס חזקאל שריכט וכל צמס השמים

באור

החוכל לדעת ולהבן סבת בואי אליך? ועתה חוזר במה
שסיים, לאמר, כאשר נותרתי בצל מלכי פרס רציתי
לשוב, בעזר מיכאל, להלחם עם שר פרס; אמנם אך
יצאתי למלחמה והנרה שר יון בא ויפיל שר פרס, (כא)
אבל, מאמר מוסגר עד ואין: